

Riksrevisionens rapport om it-relaterad brottslighet

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen om Riksrevisionens rapport om it-relaterad brottslighet till handlingarna och avslår ett yrkande i en följdmotion.

It-relaterade brott har ökat på senare år samtidigt som upplärningsprocenten är låg. Utskottet anser i likhet med regeringen att de rekommendationer som Riksrevisionen riktar till Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten är lämpliga. Utskottet ser därför positivt på att regeringen har inlett en dialog med dessa myndigheter om rekommendationerna.

I betänkandet finns en reservation (M, C, L, KD).

Behandlade förslag

Skrivelse 2015/16:164 Riksrevisionens rapport om it-relaterad brottslighet.

Ett yrkande i en följdmotion som väckts med anledning av skrivelsen.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Riksrevisionens rapport om it-relaterad brottslighet	5
Reservationer	10
Strategi mot it-relaterad brottslighet, punkt 1 (M, C, L, KD)	10
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	12
Skrivelsen	12
Följdmotionen	12

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Strategi mot it-relaterad brottslighet**

Riksdagen avslår motion
2015/16:3409 av Beatrice Ask m.fl. (M).

Reservation (M, C, L, KD)

2. **Skrivelsen**

Riksdagen lägger skrivelse 2015/16:164 till handlingarna.

Stockholm den 14 juni 2016

På justitieutskottets vägnar

Beatrice Ask

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Beatrice Ask (M), Mats Pertoft (MP), Helene Petersson i Stockaryd (S), Krister Hammarbergh (M), Arhe Hamednaca (S), Kent Ekeröth (SD), Anti Avsan (M), Susanne Eberstein (S), Johan Hedin (C), Anders Hansson (M), Petter Löberg (S), Adam Marttinen (SD), Linda Snecker (V), Andreas Carlson (KD), Lawen Redar (S), Sanne Eriksson (S) och Robert Hannah (L).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens skrivelse 2015/16:164 Riksrevisionens rapport om it-relaterad brottslighet. I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av de iakttagelser och rekommendationer som Riksrevisionen har gjort i rapporten It-relaterad brottslighet – polis och åklagare kan bli effektivare (RiR 2015:21).

Riksrevisionen överlämnade rapporten till riksdagen den 4 december 2015.

I betänkandet behandlas också en följdmotion. Förslaget i motionen återges i bilaga 1.

Utskottets överväganden

Riksrevisionens rapport om it-relaterad brottslighet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att ta fram en samlad strategi för att bekämpa den it-relaterade brottsligheten och lägger skrivelsen till handlingarna.

Jämför reservationen (M, C, L, KD).

Riksrevisionens granskning

Bakgrund

Riksrevisionen har granskat om Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten har beredskap för att ändamålsenligt och effektivt handlägga och utreda it-relaterade brott. Granskningen har gjorts mot bakgrund av att den it-relaterade brottsligheten har ökat kraftigt samtidigt som de personupplagade it-relaterade brotten har sjunkit. Granskningen har omfattat tre brottskategorier: it-bedragerier, it-relaterade barnpornografibrott och attacker mot infrastruktur. Dessa kategorier anser Riksrevisionen kan illustrera handläggning och utredning av it-relaterad brottslighet i stort.

Riksrevisionens slutsatser

Riksrevisionens sammanfattande slutsats är att polis och åklagare inte har beredskap och förmåga att utreda och handlägga it-relaterade brott på ett effektivt och ändamålsenligt sätt, vilket beror på bristen på vedertagna metodstöd och utvecklade arbetsätt samt att myndigheternas kompetens och specialisering på området är otillräcklig. Riksrevisionen bedömer vidare att de identifierade bristerna riskerar att leda till att it-relaterade brott inte hanteras likvärdigt och enhetligt samt att det i högre grad blir personberoende hur ett ärende utreds. Det finns dock enligt Riksrevisionen möjlighet till en förbättrad personupplärning med ett förändrat arbetsätt. Granskningen har enligt Riksrevisionen visat följande.

- *It-relaterade brott kräver förändrade arbetsätt.* It-relaterade brott är många gånger komplexa att utreda, digital bevisning är ofta svår att inhämta och internet gör det möjligt att begå brott anonymt. Polis och åklagare står därmed inför stora utmaningar för att kunna möta brottsligheten.
- *Myndigheterna saknar nationella riktlinjer och metodstöd.* Det saknas metodstöd, vedertagna riktlinjer och handböcker för utredning av it-

relaterad brottslighet inom Polismyndigheten. De handböcker inom Åklagarmyndigheten som berör området är okända i många åklagarområden.

- *Kompetensen är låg inom myndigheterna.* Utbildningsnivån för att utreda it-relaterad brottslighet är relativt sett låg inom Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Riksrevisionens enkät visar också att de utbildningar som finns inom myndigheterna inom it-området inte är tillräckliga.
- *Specialiserade enheter kan vara en framgångsfaktor.* Riksrevisionens granskning visar att 92 procent av de personuppljade förundersökningarna utreddes vid en specialiserad enhet, jämfört med 30 procent för de nedlagda förundersökningarna. Specialiseringar i den utredande verksamheten kan förbättra förutsättningarna för att klara upp brott.
- *Samverkan och internationellt utbyte måste öka.* Det verkar finnas ett utrymme för att bättre utnyttja internationell rättslig hjälp i det brottsutredande arbetet. Det finns också indikationer på att den svenska desken vid Europol i Haag skulle kunna användas i större utsträckning. Det finns även tecken på ett behov av tydligare strukturer för samarbete och samverkan inom Polismyndigheten.
- *Många it-relaterade brott är svåra att utreda.* Att många ärenden skrivs av beror ofta på att brott har begåtts utomlands, att spaningsuppslag saknas eller att brottet har varit för ringa för att vissa utredningsåtgärder ska kunna vidtas. Gärningstypen har även en avgörande betydelse för om ett brott utreds. Det finns brottstyper där polis och åklagare med gällande lagstiftning och arbetssätt i stort sett saknar förutsättningar att vidta utredningsåtgärder.
- *Polis och åklagare kan arbeta effektivare och mer enhetligt.* Polis och åklagare måste komma igång snabbare med de inledande utredningsåtgärderna för att säkerställa att digitala bevis inte hinner försvinna. En förutsättning för det är att anmälningarna innehåller all relevant information. Det finns även ett utrymme att vidta fler it-relaterade utredningsåtgärder. Det kan även finnas skäl att involvera flera olika aktörer i förundersökningarna.

Riksrevisionens rekommendationer

Riksrevisionen har lämnat följande rekommendationer till Polismyndigheten.

- Identifiera nationella utvecklingsbehov och utveckla den strategiska kompetensförsörjningen för att kunna säkerställa verksamhetens behov. Planera, uppmuntra och skapa utrymme för kompetenshöjande åtgärder inom it-området.

- Säkerställ att grundutbildningen till polis motsvarar verksamhetens behov med hänsyn till den tekniska utvecklingen och dess påverkan på brottsligheten.
- Utveckla och förankra nationella arbetssätt och metodstöd för utredning av it-relaterade brott.
- Se över strukturen för brottsamordning och samverkan mellan polis-regionerna.
- Utnyttja de forum som finns för internationell samordning och samverkan.

Riksrevisionen har lämnat följande rekommendationer till Åklagarmyndigheten.

- Identifiera nationella utvecklingsbehov och utveckla den strategiska kompetensförsörjningen för att kunna säkerställa verksamhetens behov. Planera, uppmuntra och skapa utrymme för kompetenshöjande åtgärder inom it-området.
- Utveckla och förankra metodstödet inom it-området och möjligheterna till erfarenhetsutbyte mellan åklagarområdena.

Riksrevisionen har inte lämnat några rekommendationer till regeringen.

Regeringens skrivelse

I skrivelsen anför regeringen att it-relaterade brott har ökat på senare år samtidigt som upplärningsprocenten är låg. Regeringen välkomnar därför Riksrevisionens granskning på området. Regeringen anser att Riksrevisionens iakttagelser är relevanta och delar uppfattningen att det finns åtgärder för myndigheterna att vidta för att polis och åklagare ska ha beredskap och förmåga att utreda och handlägga it-relaterade brott på ett mer effektivt och ändamålsenligt sätt. De rekommendationer som Riksrevisionen riktar till Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten är enligt regeringens mening adekvata.

Regeringen anför att man har för avsikt att noggrant följa Polismyndighetens och Åklagarmyndighetens arbete på området och att man har inlett en dialog med myndigheterna om de rekommendationer som Riksrevisionen har lämnat till myndigheterna. Enligt skrivelsen överväger regeringen att vid behov begära närmare redovisning av hur Riksrevisionens rekommendationer tas om hand.

Regeringen anser att Riksrevisionens rapport är slutbehandlad genom skrivelsen.

Motionen

I kommittémotion 2015/16:3409 av Beatrice Ask m.fl. (M) begärs ett tillkännagivande om att regeringen ska ta fram en samlad strategi för att bekämpa den it-relaterade brottsligheten. I strategin bör enligt motionärerna ingå en översyn av hur man kan höja utbildningsnivån för att utreda it-relaterad brottslighet inom Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Det bör även göras en översyn av strukturerna och organiseringen av arbetet mot it-relaterad brottslighet och av hur man kan utnyttja det internationella samarbetet bättre för att bekämpa denna brottslighet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen behandlat frågan om rättsväsendets arbete mot brottslighet på internet. I utskottets budgetbetänkande 2014/15:JuU1 (s. 45 f) föreslog utskottet ett tillkännagivande om att regeringen skulle vidta ytterligare åtgärder för att stärka rättsväsendets kompetens i arbetet mot brottsligheten på internet. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2014/15:77). Utskottet konstaterade då att andelen brott som begås med hjälp av modern teknik ständigt ökar och att rättsväsendet inte har hunnit följa med i utvecklingen. För att bättre bekämpa den brottslighet som förekommer på internet är det viktigt att stärka rättsväsendets kompetens i detta arbete. I budgetbetänkande 2015/16:JuU1 (s. 66 f.) konstaterade utskottet att ett antal arbeten pågick med syfte att höja de brottsbekämpande myndigheternas kompetens när det gäller att möta den brottslighet som förekommer på internet eller har internetrelaterade inslag. Utskottet betonade vikten av att detta arbete fortsatte och såg vid det tillfället inga skäl till något tillkännagivande om kompetenshöjande åtgärder.

Utskottet noterar att Riksrevisionens granskning visar på brister som medför att polis och åklagare inte har beredskap och förmåga att utreda och handlägga it-relaterade brott på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Detta riskerar bl.a. att leda till att it-relaterade brott inte hanteras likvärdigt och enhetligt. Personuppleringen för dessa brott är för närvarande lägre än för andra brott. Enligt Riksrevisionen finns det dock möjligheter till en förbättrad personupplering med ett förändrat arbetssätt.

Utskottet delar regeringens bedömning att Riksrevisionens iakttagelser är relevanta och att det finns åtgärder för myndigheterna att vidta för att polis och åklagare ska ha beredskap och förmåga att utreda och handlägga it-relaterade brott på ett mer effektivt och ändamålsenligt sätt. Utskottet anser även i likhet med regeringen att de rekommendationer som Riksrevisionen riktar till Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten är lämpliga. Utskottet ser därför positivt på att regeringen har inlett en dialog med dessa myndigheter om rekommendationerna och att man överväger att vid behov begära närmare redovisning av hur rekommendationerna tas om hand.

Utskottet anser därmed att det för närvarande inte finns skäl för ett tillkännagivande om att regeringen ska ta fram en sådan samlad strategi för att bekämpa den it-relaterade brottsligheten som föreslås i motion 2015/16:3409 (M). Utskottet föreslår att motionen avslås och att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Reservationer

Strategi mot it-relaterad brottslighet, punkt 1 (M, C, L, KD)

av Beatrice Ask (M), Krister Hammarbergh (M), Anti Avsan (M), Johan Hedin (C), Anders Hansson (M), Andreas Carlson (KD) och Robert Hannah (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:3409 av Beatrice Ask m.fl. (M).

Ställningstagande

Den it-relaterade brottsligheten är ett växande problem. Den förra regeringen inledde ett arbete mot brottsligheten på internet. Det är viktigt att arbetet på detta område fortsätter. Vi har tidigare tagit ett initiativ till ett tillkännagivande om att regeringen ska vidta ytterligare åtgärder för att stärka kompetens inom rättsväsendet i arbetet mot brottslighet på internet. Detta blev också riksdagens beslut i december 2014. Riksdagen har därutöver i ett tillkännagivande till regeringen lyft frågan om en brottsofferportal för dem som drabbats av bedrägerier och identitetsstölden dit den drabbade kan vända sig för att spärra sina identitetsuppgifter (bet. 2015/16:JuU22 s. 30 f, rskr. 2015/16:190).

Den it-relaterade brottsligheten har ökat lavinartat. I dag läggs alltför många utredningar ned i ett tidigt skede trots att de hade kunnat klaras upp. Detta kan delvis bero på att Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten släpar efter kunskapsmässigt när det gäller it-relaterad brottslighet. Riksrevisionen konstaterar i sin rapport att utbildningsnivån för att utreda it-relaterad brottslighet generellt sett är låg inom både Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Riksrevisionen rekommenderar Polismyndigheten att bl.a. se över strukturerna för brottsamordning och samverkan mellan polisregionerna. Det kan därför finnas ett behov av att se över hur Polismyndighetens arbete mot it-relaterad brottslighet organiseras eftersom detta kanske inte är optimalt för att möta den nya ökande it-relaterade brottsligheten.

Det internationella samarbetet mot it-relaterad brottslighet är helt avgörande för att nå framgång. Riksrevisionen konstaterar att det finns ett

utrymme för att på ett bättre sätt utnyttja den internationella hjälp som finns tillgänglig i arbetet mot den it-relaterade brottsligheten.

Regeringen anser att Riksrevisionens iakttagelser är relevanta och att det finns åtgärder för myndigheterna att vidta. Regeringen anför vidare att den överväger att vid behov begära närmare redovisning av hur Riksrevisionens rekommendationer tas om hand.

Vi anser att regeringens svar på Riksrevisionens skrivelse är helt otillräckligt och att det finns ett behov av åtgärder från regeringens sida redan nu. När det framkommer uppgifter om att den svenska polisen och Åklagarmyndigheten saknar beredskap för att hantera en viss typ av brott borde regeringen agera aktivt. Situationen är allvarlig, vilket tydliggörs av att it-brotten är de brott som ökat snabbast under de senaste åren. Den snabba utvecklingen innebär stora utmaningar för rättsväsendets myndigheter. Detta är inget nytt och arbetet för att hantera utmaningarna går för sakta.

Vi anser vidare att det är nödvändigt att det finns en beredskap och en kunskap för att utreda it-relaterad brottslighet i Sverige. Regeringen bör därför ta fram en samlad strategi mot it-relaterad brottslighet. I strategin bör ingå en översyn av hur man kan höja utbildningsnivån för att utreda it-relaterad brottslighet inom Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Det bör även ingå en översyn av strukturerna och organiseringen av arbetet mot it-relaterad brottslighet och av hur man kan utnyttja det internationella samarbetet bättre för att bekämpa denna brottslighet.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2015/16:164 Riksrevisionens rapport om it-relaterad brottslighet.

Följdmotionen

2015/16:3409 av Beatrice Ask m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en samlad strategi för att bekämpa den it-relaterade brottsligheten och tillkännager detta för regeringen.